

Doç. Dr. C.
Coşkun
Küçüközmen

coskun.kucukozmen@ieu.edu.tr

Asimetrik bilgi, kredi kayıt bürosu ve alacak sigortası

Kredi ilişkilerinde en önemli husus borç verenin borç verdiği kişi ya da kurum hakkındaki ödeme gücü bilgisidir. Bu durum bir kredi yani itibar meselesi olarak bilinir. Zaten kredi kelimesi itibar anlamında da kullanılmaktadır. Kredi verenle kredi alan arasındaki en önemli sorun asimetrik bilgi sorunudur. Bu sorun beraberinde istismar riski (moral hazard) adı verilen riski de getirir. Bu nedenle kredi verenin kredi alan hakkında mükemmel ve eksiksiz bilgiye zamanında erişmesi önemlidir.

Bu konu ekonomi yazınında önemli bir yere sahiptir. George Akerlof tarafından yazılan ve 1970 yılında The Quarterly Journal of Economics isimli bilimsel dergide yayınlanan "İkinci El Araba Piyasası: Kalite Belirsizliği ve Piyasa Mekanizması" başlıklı makale bu konunun klasiği olan bir makaledir. Makale özetle bir ürün hakkında satıcının, alıcıdan daha fazla bilgiye sahip olduğu asimetriyi anlatmaktadır. İşin özü ikinci el bir arabanın hasarının ya da kusurunun ancak alındıktan sonra tespit edilebileceği esasına dayalıdır. İyi otomobil sahipleri genellikle arabalarını ikinci el pazarına koymamayı ya da verilen fiyata razı olmadıkları için piyasadan çekilmeyi tercih ederler, bu da "kötünün iyiyi kovması" olarak bilinir. George Akerlof, Michael Spence ve Joseph Stiglitz asimetrik bilgi ile ilgili yaptıkları çalışma ve araştırmalar nedeniyle 2001 yılında Nobel Ekonomi Ödülü almışlardır.

Asimetrik bilgi konusu bankacılık ve finans alanında önemli bir yere sahiptir. Özellikle bankacılık alanında bilgi asimetrisi hem kredi verenle kredi alan arasında, hem de mevduat sahipleriyle banka arasında söz konusudur. Bilgi asimetrisinin minimize edilmesi sağlıklı bir piyasa için olmazsa olmaz koşuldur. Ancak bu minimizasyon sürecinin belli bir maliyeti vardır. Bankalar kredi verdikleri kişi ve firmalar hakkında gerekli araştırmayı yapabilecek güç ve donanıma sahiptir. Ancak parasını bankaya yatıran mevduat sahipleri bankaları hakkında gerekli araştırmayı yapabilecek güç ve donanıma sahip değildir. Bu bilgi kamu otoritesi tarafından kamuya açıklanır. Ancak işin teknik boyutu nedeniyle söz konusu bilgiler birçok mevduat sahibi için anlaşılması kolay olmayan bilgilerle doludur. Bu nedenle küçük tasarruf sahiplerine kamu tarafından belli bir miktara kadar mevduat sigortası bir garanti olarak sunulmaktadır. Buraya kadar konuyu banka ve paydaşları açısından ele aldık. Peki, bu durum birbiriyle borç-alacak ilişkisi içinde olan kişi ya da ticari işletmeler arasında da söz konusu mudur? Elbette söz konusudur ve işin önemli tarafı da budur. Ödenmeyen çekler,

vadesinde tahsil edilemeyen senetler kişi ve kurumları zor duruma düşürürken beklenmedik ihtilaflara ve iflaslara neden olmaktadır. Tüm bu sorunları en aza indirmek ve piyasaya güven ve şeffaflık sağlamak adına 11 Nisan 1995 tarihinde kurulan Kredi Kayıt Bürosu

A.Ş. (KKB) bugün bu amaçla faaliyet göstermektedir. KKB, 5411 sayılı Bankacılık Kanununda öngörüldüğü üzere kredi kuruluşları ile finansal kuruluşlar arasında en az beş banka tarafından kurulacak şirketler vasıtasıyla yapacakları her tür bilgi ve belge alışverişini sağlamak üzere kurulmuş bir şirket olup; üyesi olan kuruluşlar da müşterilerine ait kredi bilgilerini bu Kanunun aynı maddesi uyarınca birbirleriyle paylaşmaktadırlar. KKB, bu amacı doğrultusunda geliştirdiği ve Kredi Referans Sistemi olarak adlandırdığı sistemi Nisan 1999'da sektörün hizmetine sunmuş olup; bugün itibarıyla 100 üye kuruma hizmet vermekte olup bu sistem üzerinden paylaşımına sunduğu tüketici bilgileri kapasitesi sektör hacminin yaklaşık %97'lik bölümünü içermektedir.

Neticede bugün kişiler ve kurumlar birbirleri ile ilgili risk/kredibilite bilgisine KKB üzerinden küçük bir ücretle rahatça erişebilmekte ve piyasadaki bilgi asimetrisi bir nebze olsun azalmış olmaktadır.

Bu konu bağlamında ele alınacak diğer bir konu da Alacak Sigortası konusudur. Ticari Alacak Sigortası, yurtiçi yapılan, azami 180 güne kadar vadeli, faturalı mal ve hizmet satışları, ödenmeme riskine karşı güvence altına alan bir sigortadır. Bu kredi sigortası türü ticari risk (iflas, geç ödeme) ve politik risk olmak üzere iki çeşit riske karşı güvence sağlamaktadır. Bu çerçevede firma her bir alıcısı için risk limit talebinde bulunup, satışlarını garanti altına alabilir; limit belirlenerek teminat altına alınan alıcıların kredibilitesi sigortacı tarafından izlenir; kredibilite kaybı durumunda limitler azaltılarak sigortalı uyarılır ve kredibilite durumu uygunsa sigortacı satıcının talebi üzerine limiti arttırabilir. Görüleceği gibi bu çerçevede verilen tahsilat yönetimi hizmeti ile sigortalının üzerindeki tahsilat yükü alınmakta, sigorta teminatı kapsamında alacağın tahsil edilememesi durumunda öncelikle sulh yolu ile gerektiği takdirde hukuk yolu ile ödenmeyen alacağın tahsili için genel şartlarda belirtilen süreler dahilinde işlem yapılmaktadır. Her şeyden önce ödeme garantisi ve alacak kalitesinin arttırılmasını sağlayan bu hizmetle riski kontrol altında tutarak satışların güvenli bir şekilde artmasını sağlanabilir. Yeni TTK, yeni Borçlar Kanunu, yeni SPK Kanunu, KKB ve Alacak Sigortası gibi girişimler Türk ticari hayatına büyük yenilikler getirmektedir. Uyum elbette güçtür, maliyetlidir ve zaman alacaktır. Yenilikleri takip etmek ve uyum sağlamak şirketlerin yurtiçi ve yurtdışı rekabet güçlerini arttıracak, varlıklarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmelerine katkıda bulunacaktır.